

A Comparative Study of the Higher Education System of Iran and Germany

Azam Ahmadpour^{1*}, Mozhgan Mohamadi Naeni²

1 PhD student in Curriculum Planning, Islamic Azad University, Arak Branch

2 Faculty of Islamic Azad University, Arak Branch

* **Corresponding author:** PhD student in Curriculum Planning, Islamic Azad University, Arak Branch

Received: 2020-07-19

Accepted: 2020-07-22

Abstract

Today, higher education has a special place in society as an institution that cultivates specialized human resources. One of the important factors influencing the quality of the output of the higher education system is the educational policies of the universities of that system, and using the experiences of developed countries and comparative studies in this field can be one of the reliable information sources for developing educational policies and increasing The quality of education in developed and developing countries. Our country, Iran, which is one of the developing countries today, needs to get acquainted with other educational systems and comparative studies in this field in order to succeed in its educational programs and increase the quality of its education. Therefore, considering the importance and necessity of this issue, the present study in a comparative study compares the higher education system of Iran and Germany and seeks to examine how to provide educational services, similarities and differences between the higher education system and how to obtain top academic rankings. It is one of the German universities in the world.

Keywords: Comparative study, Higher education, Iran, Germany

بررسی تطبیقی نظام آموزش عالی ایران و آلمان

اعظم احمدپور^{۱*}، مژگان محمدی نائینی^۲

^۱ دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک

^۲ هیأت علمی دانشگاه آزاد واحد اراک

* نویسنده مسئول: دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک. azamahmadpour58@yahoo.com

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۹/۰۵/۰۱

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۰۴/۲۹

چکیده

امروزه آموزش عالی به عنوان نهاد پرورش دهنده نیروی انسانی متخصص از جایگاه ویژه ای در جامعه برخوردار است. یکی از عوامل مهم تاثیرگذار در کیفیت خروجی های نظام آموزش عالی سیاست های آموزشی _ درسی دانشگاه های آن نظام می باشد و بهره گیری از تجارب کشورهای توسعه یافته و مطالعات تطبیقی در این زمینه می تواند یکی از منابع اطلاعاتی قابل اعتماد برای تدوین سیاست های آموزشی _ درسی و افزایش کیفیت آموزشی در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه باشد. کشور ما ایران نیز که امروز جزو کشورهای در حال توسعه به شمار می رود، جهت موفقیت در برنامه های تحصیلی و افزایش کیفیت آموزشی خود نیازمند آشنایی با سایر نظام های آموزشی و مطالعات تطبیقی در این حوزه است. بنابراین با توجه به اهمیت و ضرورت این موضوع، پژوهش حاضر در یک مطالعه تطبیقی به مقایسه نظام آموزش عالی ایران و آلمان پرداخته و در صدد بررسی چگونگی ارائه خدمات آموزشی، شباهتها و تفاوت های نظام آموزش عالی کشور و شناخت چگونگی دلایل کسب رتبه های برتر علمی از سوی دانشگاه های آلمان در جهان می باشد.

واژگان کلیدی: مطالعه تطبیقی، آموزش عالی، ایران، آلمان.

تمامی حقوق نشر برای فصلنامه رویکردی نو در علوم تربیتی محفوظ است.

مقدمه

بود، دانشگاه های نسل دوم در حال حاضر بر مبنای آموزش مبتنی بر پژوهش و آموزش برای انجام پژوهش تغییر یافته اند. در نسل سوم، همزمان با آموزش نیروی انسانی برای تولید علم و توسعه فناوری در حل مسائل و مشکلات رایج، همچنین تولید کار و ثروت آفرینی در اهداف و برنامه های دانشگاه ها گنجانده شده است. و در نسل چهارم، دانشگاه ها علاوه بر وظایف نسل سوم باید به سمت تربیت خالق و نوآور حرکت کنند. لذا، سرمایه گذاری در آموزش عالی یکی از راه های اساسی برای دستیابی به نیروی ماهر و توسعه اقتصادی - اجتماعی محسوب میشود [۱].

آموزش عالی یکی از زیرساخت های مهم نظام آموزشی هر کشور میباشد که، وظیفه آن تربیت نیروی متخصص در زمینه های مختلف، پژوهش و ارائه خدمات تخصصی در حوزه های متنوع علم و فناوری به جامعه است. در عصر حاضر، جوامع پیوند هرچه بیشتر بین آموزش عالی و برنامه های پیشرفت ملی و ارتقای دانش و فناوری را در دستور کار خود دارند. زیرا توسعه ملی نیازمند حرکت به سوی علم و فناوری، چه در تدریس و چه در تحقیق دانشگاهی است. در سالهای اخیر نقش دانشگاه ها در مدیریت و برنامه ریزی کشورها تغییر کرده است. هدف اصلی دانشگاه های نسل اول بر آموزش مستقیم بنا شده

نیز که امروزه جزء کشورهای در حال توسعه به شمار می‌رود. جهت موفقیت در برنامه های تحصیلی و افزایش کیفیت آموزشی خود، نیازمند آشنایی با سایر نظام های آموزشی و مطالعات تطبیقی در این حوزه است. چرا که سیستم آموزش عالی ایران با وجود پیشرفت و کسب دستاوردهای علمی در زمینه های مختلف در حوزه های متعددی نیز اثربخشی و کارایی کمتری از خود نشان داده است دلیل بر این ادعا را می‌توان عدم کسب رتبه های برتر علمی در بین دانشگاههای معتبر دنیا دانست. این رکود با وجود بهره مند بودن از منابع انسانی متعدد و داشتن استعدادها و ویژه، مستلزم تعامل و بررسی می باشد یکی از راههای بررسی مشکل مقایسه نظام های آموزشی است. مقایسه دو نظام آموزشی به منظور الگوبررسی جهت اصلاح و پیشبرد مسائل مهم آموزشی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است این مطالعه برای فهم حقیقی به وسیلهی روند های مشابه بین المللی شکل داده می‌شود. همچنین برای اصلاح و بازسازی مجدد نظام و بر اساس ملاحظات و مشاهدات تطبیقی و رشد و افزایش فعالیت‌های بین‌المللی و فراملیتی لازم و حیاتی هستند.

در این نوع از مقایسه مسئولان و کارکنان نظام آموزشی دو کشور به پیشرفت یا مشکلات سازمان آموزشی خویش پی برده، کاربرد و جایگاه مناسب این نظام را در سازندگی جامعه مشخص می‌کند و در نهایت درصد جبران کاستی‌ها و برطرف نمودن نواقص نظام آموزشی خود بر می‌آیند. با توجه به آنچه گفته شد هدف از بررسی نظام‌های آموزشی کشورهای دنیا در زمینه های گوناگون و سطوح مختلف تحصیلی پی بردن به عوامل شکست و موفقیت برنامه های آموزشی است. علاوه بر این مطالعات مقایسه ای در نظام آموزشی دو یا چند کشور موجب شناسایی تفاوتها و شباهتهای میان آنها، مسائل تربیتی هر یک و راه های مقابله با مشکلات می شود (ایرانی، ۱۳۵۸). از سوی دیگر بررسی های تطبیقی می تواند دو یا چند سیستم آموزشی را در مجموع و یا از نقطه نظر بعضی از جنبه ها مانند: سازمان اداری، برنامه‌های آموزشی و یا برنامه‌های یک ماده درسی و غیر مورد مطالعه قرار دهد. همچنین مطالعات تطبیقی می‌تواند به این شیوه های آموزشی کشورهای مختلف یا مناطق گوناگون از نقطه‌نظر های جغرافیایی، زمان و نظام های تربیتی دوره‌های مختلف تاریخی، انجام پذیرد.

با توجه به مطالب یاد شده، پژوهش حاضر به گوشه‌ای از مشابهنه ها، تفاوت ها و عواملی که در نظام آموزش عالی کشور صنعتی و قدرتمند آلمان که امروزه از لحاظ نظام دانشگاهی یکی از پر آوازه ترین کشورهای دنیا به شمار می رود و کشور ایران که در طول تاریخ با فراز و نشیب بسیاری در حوزه های

آموزش عالی به عنوان بالاترین و آخرین مرحله نظام آموزشی یا به عبارت دیگر رأس هرم آموزش در هر کشوری به حسب میاید. در کشور ما ایران نیز به تحصیل در دوره‌هایی که پس از پایان تحصیلی دوره متوسطه صورت میگیرد و به کسب مدارج کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری منجر میشود، اطلاق میگردد.

موسسات آموزش عالی، به طور مداوم، نقش خود را در کمک به سعادت جامعه، از طریق بیان رسالت خود اذعان می دارند. بر طبق متون تخصصی در این زمینه، به منظور اینکه بیانیه رسالت، اثربخش باشد، باید به روشنی در کلیه فعالیت های دانشگاه که دربرگیرنده برنامه درسی آن میباشد در نظر گرفته شده و منعکس یابد [۲]. در حقیقت، برنامه درسی ابزار اساسی برای آموزش عالی به عنوان یک سازمان در جهت تحقق چشم اندازها و رسالت‌های خود است [۳].

این نهاد علمی اهداف و نقش ویژه‌ای را در جامعه برعهده دارد، که از آن جمله می‌توان به: تربیت نیروی انسانی متخصص مورد نیاز جامعه، ترویج و ارتقای دانش، عمق بخشیدن به نگرش های علمی و فرهنگی، تعمیق فرهنگ گفتگو، مدارا و کار جمعی، ارتقای تنوع و غنای فرهنگی، نظریه‌پردازی برای حل مسائل و بحرانهای جهانی، گسترش تحقیق و فراهم نمودن زمینه مساعد برای توسعهی کشور اشاره کرد. همچنین آموزش عالی، رسالت های دیگری چون آماده کردن جامعه برای برخورد ریشه‌ای با مسائل و مشکلات و کاویدن جنبه‌های نظری، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی آنها و مشارکت در حل و فصل آسیب‌ها و تدوین سیاست و راهبرد برای مقابله با آنها را بر عهده دارد [۴].

بیان مسئله

دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی از گذشته تا به امروز همواره به عنوان مهمترین مراکز اندیشه ورزی تولید، انتشار علم و دانش، وظایف و نقش های گوناگون را بر عهده داشتند و متفکران، محققان، دانش‌پژوهان، دانشجویان دانشگاهی در اعتلای علمی و جهت بخشیدن به حرکت‌های فکری، اعتقادی، فرهنگی، اقتصادی-سیاسی جامعه نقش اساسی ایفا کرده‌اند [۵].

امروزه آموزش عالی به عنوان نهاد پرورش دهنده نیروی انسانی متخصص از جایگاه ویژه ای در جامعه برخوردار است. یکی از عوامل تأثیرگذار در کیفیت خروجیهای نظام آموزش عالی، سیاست‌های آموزشی _ درسی دانشگاه‌های آن نظام میباشد. بهره گیری از تجارب کشورهای توسعه یافته و مطالعات تطبیقی در این زمینه می‌تواند یکی از منابع اطلاعاتی قابل اعتماد برای تدوین سیاست های آموزشی _ درسی و افزایش کیفیت آموزشی در کشورهای توسعه نیافته و در حال توسعه باشد کشور ما ایران

مختلف به ویژه، در نظام آموزشی خود روبه‌رو بوده و هم اکنون نیز یکی از کشورهای در حال توسعه در سطح جهان محسوب می‌شود، پرداخته و درصد است با استفاده از مقایسه تطبیقی به جواب این سوال برسد، تفاوت خدمات آموزشی در نظام‌های آموزش عالی ایران و آلمان چگونه است؟

پیشینه تحقیق

در مطالعه ای به مراودات معرفتی و مبادلات دانشگاهی بین ایران و غرب (آمریکا و اروپا) پرداخته شده است، رهیافت نظری و روانشناختی این پژوهش، انسان‌شناختی و مردم‌نگارانه است و به بازشناسی زمینه تاریخی و اجتماعی تجربه ارتباطات علمی و دانشگاهی ایران و غرب می‌پردازد. در این مقاله مشکل پایین بودن میزان ارتباطات علمی و دانشگاهی و تاریخچه این ارتباطات بعد از اسلام تا کنون در ایران، وضع کنونی آن، ضرورتها، امکانات و محدودیت ایران در این زمینه و بالاخره راهبردها و خط و مشی ممکن برای توسعه ارتباطات بررسی شده است این مقاله بررسی تطبیقی دو نظام آموزشی را مهم برشمرده و از آن به عنوان راهی به سوی پیشرفت و اصلاح نظام آموزش عالی یاد می‌کند [۶]. در مطالعه ی دیگری به بررسی تطبیقی فرهنگ دانشگاهی ایران و بریتانیا پرداخته شده است، در این مقاله عوامل انسان‌شناختی در ناکارآمدی آموزش دانشگاهی در ایران مورد بررسی قرار گرفته است [۷]. این بررسی با طرح یک مشکل در آموزش عالی به نام مشکل فرهنگ و توسعه علمی آغاز شده و سپس برای شناخت ابعاد مختلف این موضوع، به بررسی مفهوم ویژگیهای فرهنگ دانشگاهی پرداخته است و در نهایت در بخش سوم مقاله، به تحلیل ویژگیهای فرهنگ آموزش و یادگیری در بریتانیا و بررسی تفاوت‌های آن با فرهنگ آموزش و یادگیری در آموزش عالی ایران اشاره شده است. در این بخش نشان داده میشود که چگونه ارزشهای دموکراسی، سرمایه داری، فردگرایی، انسانگرایی و عقلگرایی در شیوه ها و فرهنگ آموزش دانشگاهی بریتانیا تبلور و تحقق یافته است. بر اساس مطالعات تجربی موجود و تجار اتنوگرافی نگارنده، دانشجویان ایرانی و آسیایی خارج از کشور خود، نسبت به کشورهای غربی تلقیهای متفاوتی از مفهوم دانش، فرد، تفکر انتقادی و آموزش دارند. از اینرو در این مقاله استدلال شده است که این تفاوتها ریشه در فرهنگ دانشگاهی متفاوت آنها دارد. در پایان مقاله بر اساس مباحث ارائه شده راهبردهایی برای تسهیل و اصلاح فرهنگ دانشگاهی در ایران ارائه شده است [۷].

مطالعه دیگری به بررسی نقاط ضعف و قوت سیستم رتبه بندی آموزش عالی ایران در تطبیق با سیستم رتبه بندی جهان اسلام و مهم‌ترین سیستم‌های رتبه‌بندی موجود جهان با کمک

معیارهای موجود Usher-Savino در مدل جامع پرداخته است. نتایج مطالعه نشان دهنده اهمیت ویژه موضوعات پژوهشی در تعیین سطح رتبه موسسات آموزش عالی جهان می‌باشد [۸]. در پژوهشی دیگر سعی شده است، تا بر اساس شاخص‌ها و نگرش‌های توسعه اطلاعاتی در نظام آموزش عالی و رویکرد نظام آموزش عالی کشور‌های منتخب، در عرصه فناوری اطلاعات بررسی و چهارچوب اصلی حرکت آنها در این مسیر تبیین شود. همچنین با بررسی مشکلات فراروی دانشگاه‌های ایران در زمینه توسعه اطلاعاتی و با توجه به نتایج حاصل از مدل ارائه شده و مطالعات تطبیقی راهبردهای توسعه اطلاعاتی نظام آموزش عالی ایران تبیین شده است [۹].

در مطالعه ی دیگری، پژوهشگر ابتدا به بررسی تطبیقی در خصوص تجارب دانشگاه‌های جهان در ارتقاء توانمندیهای شغلی دانشجویان پرداخته و سپس سابقه ی تربیت نیروی انسانی در دانشگاه‌های کشور را تشریح نموده است و سرانجام درصد تعیین میزان موقعیت شغلی فارغ‌التحصیلان در زمینه‌های مختلف، نظیر تواناییهای اجرایی، تخصص، تعهد و احساس مسئولیت، درک عمومی، مهارتهای عملی، مسائل نظری، برقراری روابط حسنه و همچنین (میزان استفاده از درسها و یافته‌های دانشگاهی در محیط کار برآمده است) [۱۰].

در مقاله ای دیگر جایگاه آموزش عالی ایران در مقایسه با ۲۶ کشور جهان مورد بررسی قرار گرفته است. در این مقاله نویسنده نخست جایگاه ۲۸ کشور مورد مقایسه را با توجه به میزان توسعه یافتگی اقتصادی و انسانی تعیین می‌نماید، آنگاه موقعیت کنونی نظام آموزش عالی ایران را براساس شاخص‌هایی نظیر نسبت هزینه‌های جاری آموزش عالی به تولید ناخالص ملی نرخ ثبت نام در گروه سنی ۲۰ تا ۲۴ ساله و... با ۲۶ کشور مورد مقایسه قرار می‌دهد. و در پایان نماینده حاکمیت بخش‌های دولتی و خصوصی بر نظام آموزش عالی را در میان ۹ کشور از کشورهای مورد مقایسه تشریح می‌نماید [۱۱].

با مطالعه و بررسی مقالات پژوهش‌ها؛ کتابهایی دلیل روشن جهت بررسی تطبیقی نظام‌های آموزش عالی ایران و آلمان دیده می‌شود جهت شرح این مسئله ابتدا به معرفی اجمالی نظام آموزش عالی دو کشور می‌پردازیم.

نظام آموزش عالی ایران

امروزه منابع متفرقه‌ای از دوران کهن باقی‌اند که اشاره بر وجود مراکز و نظام‌های آموزش عالی در سرزمین‌های ایران باستان می‌کنند. از برجسته‌ترین این مراکز می‌توان نخست فرهنگستان نصیبین زیر نظر دولت ساسانی را نام برد که در آن استادان رانده شده از آتن در حال کنکاش و آموزش مسائل پزشکی و

همچنین وزارت فرهنگ و آموزش عالی در تاریخ ۱۳۷۹/۲/۳ به منظور انسجام بخشیدن امور اجرایی و سیاستگذاری نظام علمی کشور، به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری تغییر نام داد و وظایف برنامه ریزی، حمایت و پشتیبانی، ارزیابی و نظارت، بررسی و تدوین سیاست ها و اولویت های راهبردی در حوزه های تحقیقات و فناوری به وظایف وزارتخانه مذکور افزوده شد. با گذشت زمان و تصویب قوانین متعدد ساختار نظام آموزش عالی نیز مشخص تر و فشرده تر گردید و این نظام ارکان خاص خود را پیدا کرد.

ارکان نظام آموزش عالی ایران

- شورای عالی انقلاب فرهنگی
- وزارت فرهنگ و آموزش عالی ایران
- دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی
در سایه فعالیت این ارکان در نظام آموزش عالی ایران حوزه پوششی آموزش عالی در کشور با شروع به کار مراکز مختلف آموزشی گسترده تر گشت.

تقسیم بندی نظام آموزش عالی در ایران

آموزش عالی در ایران عمدتاً شامل آموزشی های دانشگاهی منتهی به مدرک کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترا است.

مراکز آموزشی فعال در نظام آموزش عالی ایران

الف) بخش دولتی

در کشور ایران تامین نیروی انسانی آموزش دیده و متخصص بر عهده وزارت علوم، تحقیقات و فناوری قرار داده شده است، ولی در عین حال سایر وزارتخانه ها و دستگاه های اجرایی نیز به نحوی در تربیت نیروی انسانی متخصص مشارکت دارند. با واگذاری آموزش های پزشکی به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در مرداد ۱۳۶۴ کلیه اختیارات و وظایف و مسئولیتهای وزارت فرهنگ و آموزش عالی در آموزش پزشکی وزارتخانه جدید انتقال یافت.

ب) غیر دولتی

بمنظور افزایش مشارکت عمومی در ارائه خدمات آموزش عالی و کاهش بار مالی دولت در این زمینه و به دلیل افزایش روز افزون تقاضای اجتماعی جهت ورود به آموزش عالی در ایران دانشگاه ها و موسسات در بخش غیردولتی ایجاد گردیده است که، شامل دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی زیر است:

- دانشگاه آزاد اسلامی

ریاضیات و نجوم بودند. فرهنگستان گندیشاپور در شهر دزفول (دوران ساسانیان) از مراکزی بود که شهرت آن در پزشکی تا به امروز باقیست و در تأسیس مستقیم بیت الحکمه در بغداد سال های سال بعد بسیار با اهمیت نمایان گردید. از نمونه های دیگر مدارس علوم پیشرفته در ایران باستان می توان سارویه و ریشهر (فارس) را نام برد [۱۲].

پس از تأسیس بیت الحکمه در دوران خلافت عباسی، آموزش عالی در سرزمین های اسلامی رفته رفته وضع فراگیرتری به خود دید تا جایی که مدارس نظامیه در دوران سلجوقی در چندین شهر همانند بغداد، بلخ، نیشابور، هرات، و اصفهان دایر گشتند. در مراغه نیز خواجه نصیرالدین طوسی پژوهشگر و رصدخانه ای بزرگ تأسیس نمود که به روایتی کتابخانه آن ۴۰،۰۰۰ کتاب از اقصی نقاط گیتی گردآوری شده داشت، و به خوبی توسط هولاکوخان ایلخانی تأمین مخارج می گردید [۱۳].

از کسانی که در توسعه و پیشرفت این مؤسسه پیش دانشگاهی زحمات فراوانی کشیدند دکتر ساموئل مارتین جردن^۱ آمریکایی بود که برخی وی را «پدر آموزش نوین ایران» خوانده اند [۱۴]. خیابان جردن تهران نیز (بلوار آفریقای فعلی) به افتخار همین شخص نام گذاری گردید. زنان ایرانی نخستین بار در سال ۱۳۱۶ در سیستم دانشگاهی ایران پذیرش شدند.

با تصویب قانون اجازه تأسیس دانشگاه در سال ۱۳۱۳ هجری شمسی دانشگاه تهران به عنوان مرکز ثقل آموزش عالی ایران شناخته شد. و بدین ترتیب اولین دانشگاه ها در ایران به تدریج شروع به فعالیت کردند. و همزمان با این فعالیت ها نیاز به نظارت و رسیدگی به کار آنها احساس گردید. این امر باعث شد که با تأسیس وزارت علوم و آموزش عالی در بهمن ماه ۱۳۴۶ و متعاقب آن تشکیل "شورای مرکزی آموزش" در سال ۱۳۴۸ نخستین گام در جهت تمرکز و اعمال یک نظارت مرکزی بر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی برداشته شود. پس از پیروزی انقلاب اسلامی در اردیبهشت ماه ۱۳۵۹ لایحه قانونی تشکیل شورای عالی فرهنگ و آموزش عالی به تصویب شورای انقلاب رسید و به دنبال آن به منظور ایجاد تحولی اساسی در دانشگاه ها و به درخواست دانشجویان مسلمان و انقلابی ستادی با عنوان ستاد انقلاب فرهنگی با فرمان رهبر کبیر انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی (ره) تشکیل شد. که این ستاد بزرگترین نقش را در سیاستگذاری فرهنگی و آموزش کشور به عهده گرفت در مرداد ماه ۱۳۶۴ با تصویب قانون تشکیل وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی کلیه اختیارات و وظایف و مسئولیتهای وزارت فرهنگ و آموزش عالی در آموزش پزشکی به وزارتخانه جدید انتقال یافت.

- موسسات آموزش عالی غیر دولتی و غیر انتفاعی
- بخش غیر حضوری (آموزش از راه دور)

گزینش دانشجو

- گزینش دانشجو در بخش دولتی
- گزینش دانشجو در بخش غیر دولتی
دوره های تحصیلی

- **دوره کاردانی**: تعداد واحدهای دوره کاردانی ۶۸ تا ۷۲ واحد است و طول مدت تحصیل در این دوره معمولاً از دو سال است و به دانش آموختگان این دوره مدرک کاردانی اعطا می شود.

- **دوره کارشناسی**: تعداد واحدهای دوره کارشناسی ۱۳۰ تا ۱۴۵ واحد است. طول مدت تحصیل در این دوره معمولاً ۴ سال می باشد و به دانش آموختگان این دوره مدرک کارشناسی داده می شود.

- دوره کارشناسی ارشد: تعداد واحدهای کارشناسی ناپیوسته بین ۲۸ تا ۳۲ واحد و کارشناسی ارشد پیوسته ۱۷۲ تا ۱۸۲ واحد می باشد. طول مدت تحصیل در دوره کارشناسی ارشد پیوسته ۶ سال و دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته در سال و به دانش آموختگان آن مدرک کارشناسی ارشد اعطا می شود.

- دوره دکترا تعداد واحدهای دوره دکترا ۴۲ تا ۵۰ واحد است، که شامل واحدهای آموزشی و پژوهشی می شود. طول مدت دوره دکترا ۴ الی ۵ سال است و دانش آموختگان آن مدرک دکترای (PH.D) داده می شود.

شرایط ورود به دوره های کاردانی، کارشناسی (پیوسته و ناپیوسته) کارشناسی ارشد پیوسته و دوره های دکترای عمومی پزشکی، داروسازی دندانپزشکی و دامپزشکی به شرح زیر است:

۱- داشتن گواهینامه پایان دوره متوسطه از داخل یا خارج از کشور مورد، تایید وزارت آموزش و پرورش و یا داشتن گواهینامه دوره کاردانی برای ورود به، دوره کارشناسی ناپیوسته که حسب به تایید وزارت علوم تحقیقات و فناوری، وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی رسیده باشد.

۲- پذیرفته شدن در آزمون ورودی

۳- سپردن تعهد خدمت بر اساس ضوابط و قانون آموزش رایگان یا پرداخت شهریه مطابق تعرفه و مقررات مراجع ذیربط برنامه ریزی درسی

مسئولیت برنامه ریزی در نظام آموزش عالی ایران بر عهده شورای عالی برنامه ریزی است این شورا در امر برنامه ریزی و تدوین و تصویب آیین نامه ها و مقررات آموزشی دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی انجام وظیفه می کند. شورای عالی و

گروه برنامه ریزی ۶۸ کمیته تخصصی کمیسیون دائمی و در حدود ۴۷۰ عضو دائمی دارد. اعضای گروه ها و کمیته های تخصصی عموماً اعضای هیئت علمی دانشگاه ها و صاحب نظران در مسائل آموزش عالی و برنامه ریزی هستند. نظام آموزشی در دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی بر اساس نظام واحدی است که، حجم هر درس با تعداد واحدهای آن سنجیده می شود و قبولی یا ردی دانشجو در یک درس به همان درس محدود می شود. دارندگان مدرک دیپلم متوسطه، پس از گذراندن دوره پیش دانشگاهی و توفیق در آن قادر به ورود به دانشگاه و موسسات عالی هستند. دروس هر رشته در دوره کارشناسی از لحاظ محتوا شامل چهار دسته دروس عمومی، پایه، اصلی و تخصصی است. دروس عمومی به منظور توسعه اطلاعات و معلومات عمومی، دروس پایه به منظور تقویت بنیه علمی و ایجاد زمینه برای دروس اصلی و تخصصی ارائه می گردد. دروس اصلی اساس و مبنای دروس تخصصی رشته است و دروس تخصصی کارایی علمی و عملی دانشجو را در یک رشته معین بالا می برد. دروس دانشگاهی عمدتاً به صورت الزامی و تعدادی به صورت اختیاری ارائه می شود که شامل دروس مستقل و پیوسته است. دروس مستقل، دروسی هستند که انتخاب آنها منوط به گذراندن درس یا دروس قبلی یا پیش نیاز آنهاست. از لحاظ نحوه آموزش، دروس دانشگاهی به دروس نظری و عملی تقسیم می شود، درس نظری حاوی مجموعه های از دانشهاست که به صورت خطابه، کنفرانس، سمینار و بحث و گفتگو به دانشجو تعلیم داده میشود و درس عملی مجموعه مهارتهایی است که انتقال آن به دانشجویان در طی عملیات کارگاهی، بیمارستانی، آزمایشگاهی و صحرایی صورت می گیرد. در سال ۱۳۷۹ به منظور توسعه مشارکت دانشگاهها در مدیریت آموزش عالی، تمرکززدایی و ارتقای کیفیت آموزش عالی، اختیارات مربوط به برنامه ریزی به دانشگاهها واگذار شده است تا از این طریق بتوان به انطباق هرچه بیشتر برنامه ریزی درسی با نیازهای جامعه و روز آمدن برنامه ها باتوجه به تحولات دانش بشری و برنامه ریزی درسی در دانشگاهها دست یافت.

نظام آموزش عالی آلمان

برای ورود به دانشگاه، دانش آموزان دبیرستانی در آلمان می بایست در امتحان ورودی یا کنکوری که (Abitur) نامیده می شود شرکت کنند.

قدیمیترین دانشگاه در آلمان در شهر کوچک هایدلبرگ^۲، در سال ۱۳۸۶ میلادی تاسیس و بین فرانکفورت و اشتوتگارت واقع شده است. جمعیت دانشجویی ۳۰ هزار نفری آن تقریباً در حدود یک پنجم جمعیت شهر را تشکیل می دهند. اما تاثیر آن فقط به

تحقیقاتی هستند و علاوه بر آموزش به جنبه تحقیق نیز تاکید دارند، این دانشگاه‌ها در برابر Fachhochschulen ها قرار دارند که صرفاً نظری هستند و تحقیقاتی نیستند. دانشگاه‌هایی که شامل رشته‌های مختلف علمی می‌شوند Vulluniversität نام دارند. دسته‌ای از دانشگاه‌ها نیز تنها در یک تخصص خاص دانشجو می‌گیرند که به آنها دانشگاه‌های تکنیکال Technische Universitäten می‌گویند. سایر دانشگاه‌های تخصصی دانشگاه تربیت معلم^۹، دانشگاه هنر^{۱۰} و دانشگاه موسیقی^{۱۱} هستند. دسته‌ای از دانشگاه‌ها دولتی و فدرال هستند و دانشجویان می‌توانند به صورت بینارشته‌ای و بین‌المللی به تحقیق و توسعه علمی بپردازند، به این موسسات excellence initiative می‌گویند.

مدارک دانشگاهی

در گذشته، دانشگاه‌های آلمان تنها مدارک دیپلم، مدرسی، کارشناسی ارشد و دکترا ارائه می‌دادند. این موضوع در سال‌های اخیر با آمدن مدارک (لیسانس)^{۱۲} و استاد^{۱۳} و دکترا^{۱۴}، منسوخ شدند. اگرچه مدارک دیپلم همچنان در برخی دانشگاه‌ها ارائه می‌شود. مدت زمان معمول برای دریافت مدرک کارشناسی سه سال و شش ترم و برای کارشناسی ارشد دو سال و چهار ترم است. مدارک معمول در آلمان عبارتند از:

تقسیم‌بندی‌های نظام آموزش عالی در آلمان

- دانشگاه‌ها

دانشگاه‌های این کشور در واقع مراکز تحقیقاتی هستند. این موسسات شکل سنتی موسسات آموزش عالی در آلمان محسوب می‌شوند. ۱۰۲ دانشگاه آلمان به دقت تحقیقات و آموزش را به هم مرتبط می‌کنند. اغلب دانشگاه‌های این کشور طیف وسیعی از رشته‌ها را ارائه می‌دهند. دانشگاه‌های دارای رویکرد قوی در فن‌آوری در این کشور بعنوان Technische Universität شناخته می‌شوند. این دانشگاه‌ها در مقایسه با دانشگاه‌های علوم کاربردی تاکید بیشتری بر روی تحقیقات پایه دارند.

به گزارش ایسنا به نقل از پایگاه اینترنتی اچ‌آرکی (پایگاه گردهم‌آبی روسای دانشگاهی آلمان)، در مجموع در آلمان حدود ۹۵۰۰ رشته کارشناسی و ۶۸۰۰ رشته کارشناسی ارشد وجود دارد که از سوی موسسات آموزش عالی ارائه می‌شوند و به طور عمده دو مدرک علمی دانشگاهی در آلمان وجود دارد که عبارت از مدرک کارشناسی و کارشناسی ارشد هستند. علاوه بر این برای تحصیل در برخی رشته‌ها نظیر پزشکی، حقوق و تربیت معلم داوطلبان باید در آزمون سراسری شرکت کنند. علاوه در این کشور همچنان چندین رشته با مدرک دیپلم نیز وجود دارد.

این منطقه محدود نمی‌شود؛ بلکه با تمرکز بر روی تحقیقات پیشرفته، دانشگاه هایدلبرگ بیش از ۳۰ نفر از برندگان جایزه نوبل را پرورش داده است.

آلمانی‌ها به نظام آموزشی خود و به این حقیقت که آلمان اولین کشوری بود که آموزش و پرورش اجباری را وضع کرد می‌بالند. اما با وجود این اطلاق «نظام آموزشی آلمان» به این سیستم شاید نام بی‌مسمایی باشد چرا که اداره و تصمیم‌گیری درباره نظام آموزشی به اندازه شمار ایالت آلمان متنوع است و هر یک از این نظام‌ها دارای ساختارها و روشهای تدریس متفاوتی هستند. این وضعیت گاهی به اختلاف نظرهای عجیبی انجامیده است از جمله «باواریا» اخیراً از قبول دیپلم‌های گرامر سایر ایالت سر باز زده است. مسئله معرفی نظام آموزشی واحدی برای سراسر آلمان مطرح کرده است اما این پیشنهاد هنگام نگارش این کتاب هنوز موضوع بحث‌های جنجالی و دامنه دار بود.

تحصیلات دانشگاهی

تحصیلات دانشگاهی در آلمان در دانشگاه‌ها، مجتمع‌های آموزش عالی، دانشگاه‌های عالی آموزش هنر، مدارس عالی فنی، و غیره امکان پذیر است. شرط ورود به دانشگاه‌ها و مدارس عالی هنر داشتن دیپلم دبیرستانی سیزده ساله است. دارندگان دیپلم‌های دبیرستانی ۱۲ ساله خارج از کشور آلمان پس از گذراندن آزمون تشخیص علمی^۳ که به تقاضای داوطلب یا پس از طی دوره‌های یک ساله در کالج‌های مقدماتی، می‌توانند به دانشگاه راه یابند. انتخاب رشته دانشگاهی نیز بر اساس نوع تحصیل در این کالج‌ها و نمرات اخذ شده صورت می‌گیرد. البته در دانشگاه امکان تغییر رشته میسر است. شرط ورود به مدارس عالی فنی^۴ برای دانش‌آموزانی که در نظام آموزشی آلمان تحصیل کرده‌اند داشتن گواهینامه پایان تحصیلات ۱۲ ساله دیپلم^۵ است. تحصیلات دانشگاهی شامل دو دوره پایه و اصلی است. دوره پایه^۶ حداقل ۴ نیم‌سال طول می‌کشد و دوره اصلی حداقل ۴ نیم‌سال برای مدارس عالی فنی و در دانشگاه‌ها حداقل ۸ نیم‌سال است. دانشگاه‌ها در آلمان مستقل هستند و بودجه کلیه مراکز آموزش عالی که دولتی هستند از طرف مسوولان ایالتی و وزارت فرهنگ آلمان تامین می‌شود. در آلمان به طور کلی دانشگاه‌ها را به دو دسته تقسیم‌بندی می‌کنند؛ واژه دانشگاه^۷ به موسسه‌هایی آموزشی اطلاق می‌شود که مدارک آکادمیک (از کارشناسی تا دکترا) به دانشجویان اعطا می‌کنند. باقی موسساتی که مدارک و گواهینامه‌های دیگر به دانشجویان می‌دهند با واژه عمومی^۸ معادل کالج یا موسسه در آمریکا شناخته می‌شوند. تنها دانشگاه‌ها حق اعطای دکترا و درجه علمی (شایستگی) را دارند. برخی از این دانشگاه‌ها دانشگاه‌های

دولتی باشد، بسیار مهم است. در غیر این صورت مدارک آنها مورد تایید نبوده و در هنگام یافتن شغل فارغ‌التحصیلان را دچار مشکلات عدیده خواهد کرد.

مدارک کارشناسی

دوره کارشناسی در نظام آموزش عالی آلمان ۶ الی ۸ ترم زمان می برد.

- کارشناسی در رشته‌های علوم انسانی^{۱۸}
- کارشناسی در رشته علوم پایه^{۱۹}
- کارشناسی رشته مهندسی^{۲۰}
- کارشناسی رشته هنر^{۲۱}
- کارشناسی موسیقی^{۲۲}

مدارک کارشناسی ارشد

دوره کارشناسی در نظام آموزش عالی آلمان ۲ الی ۴ ترم زمان می برد.

- کارشناسی ارشد در رشته‌های علوم انسانی^{۲۳}
- کارشناسی ارشد در رشته علوم پایه^{۲۴}
- کارشناسی ارشد رشته مهندسی^{۲۵}
- کارشناسی ارشد رشته هنر^{۲۶}
- کارشناسی ارشد موسیقی^{۲۷}

مدارک تحصیلی آلمان در **لیسانس** به ۲ دسته B.Sc مخصوص رشته های علوم پایه و مهندسی و B.A مخصوص علوم انسانی و در در مقطع **فوق لیسانس** هم به M.Sc مخصوص رشته های علوم پایه و مهندسی و مخصوص علوم انسانی M.A تقسیم می شود. مقطع **دکتری** در آلمان هم بین ۳ الی ۵ سال می تواند به طول بینجامد. معمولاً دانشجویان دکتری حقوق ماهیانه دریافت می کنند. البته اخذ پذیرش در مقطع دکتری در آلمان کار ساده ای نیست، زیرا باید در ابتدا یک استاد راهنما پیدا کرد که در حوزه تحقیقاتی شما دارای پروژه باشد و شما وی را مجاب کنید که می توانید او را در پیشبرد پروژه هایش کمک کنید. این پروسه معمولاً کمی طول می کشد، بخصوص اگر شما از خارج آلمان به دنبال موقعیت دکتری در آلمان باشید.

برخی رشته ها در آلمان مانند پزشکی، دندانپزشکی، دامپزشکی، داروسازی و حقوق دانشجویان باید در آزمون ایالتی^{۲۸} شرکت کنند. در رشته های دیگر مانند دبیری و قضاوت و سایر مشاغل دولتی قبولی در این آزمون ضروری است. بعد از ۴ تا ۸ سال تحصیل دانشگاه این آزمون از دانشجویان گرفته می شود. بالاترین مدرک تحصیلی دکترا است. دوره تحصیل در این مقطع در رشته های مختلف متفاوت است.

دانشگاه علوم کاربردی^{۱۵}

این موسسات در واقع مراکز آموزشی عملی و تجربی هستند. ۱۷۰ دانشگاه علوم کاربردی در آلمان رویکردی به شدت عملی و تجربی داشته و ارتباط تنگاتنگی با دنیای کار و اشتغال دارند. در این دانشگاه ها تاکید اصلی بر روی فن آوری، بازرگانی، طراحی و بخش اجتماعی است. در عین حال امکان تحصیل در رشته پزشکی یا حقوق و دکتری کامل در دانشگاه های علوم کاربردی وجود ندارد.

مدارس عالی موسیقی و هنر

این موسسات مراکز یادگیری هنر هستند. ۵۳ مدرسه دولتی هنر، موسیقی و فیلم سازی معمولاً دانشجویانی را جذب می کنند که آزمون ورودی را با موفقیت پشت سر بگذارند. ۲۳ دانشکده موسیقی آلمان محبوبیت ویژه ای را در بین دانشجویان خارجی دارند. در این دانشکده ها سهم دانشجویان خارجی ۳۳٫۷ درصد است. اگرچه ورودی دانشکده های هنر بسیار بالا است اما آموزش های ارائه شده در آنها بسیار عالی و باکیفیت است. تقریباً تمام دانشکده های هنر و موسیقی در آلمان حق اعطای مدرک دکتری، فوق دکتری و عنوان پروفیسوری را دارند.

دانشگاه های همکاری های آموزشی^{۱۶}

انتخاب این موسسات برای افرادی که به دنبال آغاز یک حرفه هستند گزینه بسیار مناسبی است. ۳۸ دانشگاه همکاری آموزشی در واقع موسسات آموزش عالی نیستند اما مدارک اعطایی از سوی برخی از آنها معادل مدارکی است که دانشگاه های علوم کاربردی اعطا می شوند. این موسسات آموزشی آموزش های خاص در زمینه تجارت، فن آوری و بخش اجتماعی همراه با برنامه های مهارت شغلی ارائه می دهند. دانشجویان در صورتی قادر به تحصیل در این موسسات همکاری های آموزشی هستند که قرارداد آموزشی با یک کارفرما داشته باشند. فارغ التحصیلان این موسسات، چشم انداز شغلی خوبی خواهند داشت.

دانشکده های خصوصی^{۱۷}

این موسسات در واقع موسسات مناسب برای دانشجویانی است که خودشان هزینه تحصیل خود را می پردازند. ۶۹ دانشکده خصوصی بیشتر برنامه های تحصیلی در قالب گروه های کوچک ارائه می دهند که ارتباط تنگاتنگی با صنایع دارند. از مشخصه های بارز آنها گرایش عملی بالا و دوره های تحصیلی کوتاه مدت است. شهریه پرداختی در این دانشکده ها از ۱۸۰۰ الی ۴۷۰۰ یورو در هر ترم متغیر است. با این حال تمام دانشکده های خصوصی انتظارات دانشجویان را برآورده نمی کنند. در این میان تشخیص اینکه یک دانشگاه یا دانشکده خصوصی دارای اعتبار

برای مثال رشته داروسازی تنها یک ساله ولی سایر رشته‌ها ممکن از دو تا شش سال طول بکشد.

بررسی تطبیقی نظام آموزش عالی ایران و آلمان

با آنکه سنت تعلیم و تربیت در کشور ایران به عهد باستان باز می‌گردد و در برخی از دوره‌های تاریخی صاحب سستی غنی بوده، این سابقه آموزش جدید، از یک قرن و نیم تجاوز نمی‌کند. در این دوره جدید نهاد آموزش با دو مسئله مواجه بود. این دو مسئله اساساً متفاوت بودند به طوری که یکی خصوصیتی کمی می‌داشت در حالی که دیگری ما را با مشکل مفهومی مواجه می‌کرد. این امر ناشی از این بود که در کشورهای پیشرفته‌ای (مانند آلمان) گسترش آموزش پس از انقلاب علمی به وقوع پیوست، در حالی که در ایران گسترش آموزش در عین همگانی شدن مستلزم نوعی انقلاب علمی بود که، هیچگاه در مملکت به وقوع نپیوست. در نتیجه جنبه‌ی کمی آموزش در قالب آموزش ابتدایی پا به پای قوام یافتن دولت مرکزی رشد کرد و امری بومی شد. ولی هیچگاه نتوانست در سطوح بالاتر مضامین علمی و تکنولوژیک را در خود تحلیل برد و تسمه انتقال معرفت را کامل کند. لذا با فقدان ساز و کار تولید معرفت علمی نظام آموزش عالی ما همیشه به امر انتقال معرفت یا آموزش علم محدود ماندن و تنها در سالهای اخیر تلاشی همه‌جانبه برای غلبه بر این امر به چشم خورد [۱۵].

بر اساس تقسیم‌بندی از سه مأموریت اصلی دانشگاه‌ها (آموزش، پژوهش و خدمات اجتماعی) شواهد حاکی از کاستی‌ها، ضعف‌ها و مسائل جزئی در آموزش عالی و دانشگاه‌ها است. از آن جمله دانش‌آموختگان دانشگاهی نمی‌توانند خوب بنویسند و قادر نیستند به صورت انتقادی بیان‌دیشند. بعضی از دروس همچنان با عناوین و مشخصات ۳۰ یا ۴۰ سال گذشته ارائه می‌شوند [۱۶]. برخلاف اینکه تحقیق و پژوهش رکن اساسی نظام آموزش عالی محسوب می‌شود، دانشجویان از نظر نگارش مقالات پژوهشی با مشکلات پایه‌ای و اساسی مواجه می‌شوند چرا که برای این منظور تربیت نشده‌اند و به عبارت دیگر نوعی انفعال آموزشی رخ داده است [۱۷]. کیفیت در میان دانش‌آموختگان دانشگاه پایین آمده و حتی مضمحل شده است، دانش‌آموختگان قادر نیستند مستقیماً وارد بازار کار شوند. بیکارانی که هر ساله به قشر تحصیل کرده داخل می‌شوند، مغزهایی که به اجبار مهاجرت می‌کنند، عقب‌ماندگی‌های تکنولوژیکی که به دلیل نبود نیروی انسانی کار آشنا و سایر امکانات نرم افزاری ارزان و بومی رها شده و کارخانه‌ها و مشاغلی که بدین ترتیب روزآمد نشده، توان رقابت خود را از دست داده و نابود می‌شود. میزان طلاق اعتیاد یا سایر آسیب‌های اجتماعی که به نحوی به عدم کارآمدی یک

نهاد دانشگاه مربوط می‌شود و برای اقتصاد حاکمیت و اجتماع بار مالی دارند [۱۸].

دوره پس از اخذ مدرک دیپلم در ایران و آلمان متفاوت می‌باشد، دوره کالج در آلمان به منزله پلی بین تحصیلات متوسطه در کشورهای خارجی و تحصیلات عالی در دانشگاه‌های آلمان است. پس از عبور از پل ساخته شده توسط کالج یک دنیای جدید همچنان انگیز در انتظار فراگیرنده است. به منظور مطابقت تحصیلی کشورهای مختلف با سیستم تحصیلی در کشور آلمان و آماده کردن داوطلبان خارجی برای تحصیل در دانشگاه‌های آلمان، کالج‌ها در آلمان دوره یک ساله‌ای را ارائه می‌دهند که، در طی آن دانشجویان با مفاد درسی مورد نیاز برای تحصیل در رشته مورد نظر خود در دانشگاه آشنا شود. مهم‌ترین معیار ورود مستقیم به دانشگاه در آلمان، تحصیلات متوسطه ۱۳ ساله است. در ایران ۶ سال دبستان و مقطع متوسطه از سال هفتم تا دوازدهم، که جمعا ۱۲ سال تحصیلی دارد. پس همچنان ۱ سال برای ورود به دانشگاه در آلمان کم دارد. کشور آلمان گرچه دارای پیشینه قوی آموزشی است اما دارای ضعف‌هایی نیز می‌باشد. در تست PISA (پیشرفت آموزشی دانش‌آموزان) ضعف‌های نظام آموزشی آلمان در برخی دروس و زمینه‌ها مشخص گردید. به عنوان مثال در سال ۲۰۰۰ آلمان در درس (خواندن) در رتبه بیست و یکم و در درس ریاضیات و علوم طبیعی در رتبه بیستم از بین سی و یک کشور شرکت کننده در این تست قرار گرفت که نشان دهنده نیاز به بازنگری و اصلاح در این زمینه‌ها بود. که همچنان این ضعفها به مقاطع بالاتر منتقل می‌شوند. در نظام آموزش عالی ایران تمام مقاطع تحصیلی در دانشگاهی با زبان فارسی تدریس میشوند و واحد‌هایی اندک به زبان انگلیسی اختصاص دارند. اما در مقابل نظام آموزشی عالی آلمان بعد از مقطع لیسانس، در مقطع فوق لیسانس و دکتری امکان تحصیل به هر دو زبان آلمانی و انگلیسی وجود دارد و در مقطع فوق لیسانس نیز تمام رشته‌ها به زبان انگلیسی در این مقطع ارائه می‌شوند. تحصیل در مقطع کارشناسی ارشد نیز کاملاً رایگان است و داشتن مدرک TOEFL یا IELTS برای رشته‌های انگلیسی زبان الزامی است. برای رشته‌هایی هم که به زبان آلمانی ارائه می‌شوند، باید حداقل در ایران تا سطح B1 آلمانی پیش رفت و سپس در کلاس‌های زبان دانشگاه تا سطح DSH شرکت کرد تا مجوز شرکت در کلاسهای درسی دانشگاه در مقطع فوق لیسانس به متقاضی داده شود. و همچنین در دوره دکتری که دوره ای ۳ الی ۴ سال بوده دوره، به زبان آلمانی و یا انگلیسی برگزار می‌شود. به تازگی به ویژه در رشته‌های علوم طبیعی و مهندسی بیشتر طرح‌ها و ارائه پایان نامه به زبان انگلیسی صورت

نتیجه گیری

همانطور که در متن بیان شد امروزه آموزش عالی و پژوهش های دانشگاهی به مرکز ثقل ای برای سلامت و پایداری اقتصادی بهداشت اجتماعی و سرزندگی فرهنگی همه ملت ها مقدر شده است با توجه به این موضوع بسیاری از جوامع برای بهبود هرچه بیشتر کیفیت آموزشی خود دست به پژوهش ها و مطالعات فراوانی زده اند از این نوع از انواع این مطالعات می توان به بررسی تطبیقی نظام های آموزشی اشاره نمود و بررسی تطبیقی می توانند دو یا چند سیستم آموزشی را در مجموع و یا از نقطه نظر بعضی از جنبه ها مورد مطالعه قرار دهند در راستای مطالب در پژوهش حاضر دو نظام آموزش عالی ایران و آلمان از لحاظ تفاوت خدمات آموزشی در نظام های آموزش عالی ایران و آلمان مورد بررسی قرار گرفته اند.

نتایج به دست آمده از تحقیقات مختلف نشان می دهد که شباهتها و تفاوت هایی بین دو نظام آموزشی وجود دارد که، نظام آموزش عالی ایران در مقاطع و دوره های تحصیلی تا حدودی با نظام آموزش عالی آلمان شباهت دارد. ولی در بقیه موارد بین این دو نظام تفاوت های فاحشی دیده می شود در بحث تفاوت ها با توجه به یافته های ای پنج یافته های پژوهش های مختلف به این نتیجه می رسیم که قدمت و تاریخ نظام آموزش عالی ایران برگرفته شده از نظام آموزش غرب است. این مطلب در آغاز به کار دانشگاهها در ایران نمود ویژه ای داشته است. چرا که دانشجویان و سیاسیون با هزینه های دولتی و شخصی راهی کشورهای غربی می شدند تا، از این راه هم علم لازم در رشته های مختلف را کسب نمایند و هم شیوه های نوین در سیستم اداره دانشگاهی را یاد بگیرند که اسناد تاریخی موید موضوع و ادعا هستند. از دیگر تفاوت های موجود در دو نظام آموزشی تفاوت در نحوه پذیرش دانشجو در دانشگاه های دو کشور می باشد. درباره پذیرش دانشجو در نظام آموزش عالی آلمان باید بگوییم که این کشور شرایط آسانتری را برای ورود متقاضیان آموزش عالی به دانشگاهها در نظر گرفته است این در حالی است که دانشجویان ایرانی برای ورود به دانشگاه سد محکم کنکور را پیش رو دارند. هر چند در سالهای اخیر برای رفع این مشکل تدابیری اندیشیده شده و سیستم گزینش دیگری را کم کم جایگزین کنکور نموده اند. ولی، این شیوه نیز باز جوابگوی نیازهای متقاضیان این حوزه نیست. همچنین تفاوت دیگری که در سیستم آموزش عالی کشور دیده می شود تفاوت در شیوه ارزشیابی تحصیلی دانشجویان است. نحوه ارزشیابی در سیستم آموزش عالی ایران به صورت رسمی و کاملاً کمی بوده و دانشجویان برای اخذ مدارک تحصیلی امتحانات را باید بگذرانند. که نمره آنها به صورت کمی بین ۱ تا ۲۰ بیان می گردد. این در حالی است که ارزشیابی در آموزش عالی آلمان به صورت کیفی است و دانشجویان نمره های

می گیرد. این موضوع باید با استاد راهنما مطرح و حل شود. دو نوع اصلی مدارس عالی کشور آلمان، یعنی دانشگاه و مدارس عالی فنی می باشند. از مهم ترین تفاوت های آموزش عالی ایران و آلمان می توان به پژوهش و نظریه محور بودن دانشگاهها و آموزش و کاربردمحوری در مدارس عالی فنی اشاره کرد.

دوره دکترا به عنوان دوره تحصیلی در آلمان شناخته نمی شود، بلکه دوره ارتقا^{۳۶} نام دارد و به کسانی که در این دوره هستند عنوان دانشجو اطلاق نمی شود بلکه از اصطلاحات دیگری بهره می گیرند. دوره های ارتقا که معادل دوره دکتراست، رشته محور نیستند بلکه تخصص و موضوع محورند و هنگام صدور مدرک برای آنها معمولاً عنوان رشته ذکر نمی شود بلکه اصطلاحاتی که در عنوان دکترا بیان می شود، نشانگر حوزه کلی فعالیت شخص است که امروزه در صدور بسیاری از مدارک، به ویژه در حوزه علوم انسانی و اجتماعی و علوم پایه تنها عنوان "دکترای نظری" ذکر می شود که حتی به حوزه تخصصی هم اشاره نمی شود. از این لحاظ هم شرایط ورود به دوره دکترا در آلمان نسبت به ایران متفاوت می باشد. در ایران امتحان ورودی و مصاحبه وهله اول پذیرش می باشد. و جزو مقاطع تحصیلی که دوره ای ۴ الی ۵ ساله می باشد. همچنین بعد از ورود به دوره دکترا میتوان جهت دریافت مدرک زبان اقدام نمود و لزوم بر مسلط بودن به زبان انگلیسی نمی باشد.

بر اساس تجربه زیسته (دکترتوکللی زاده) و مقایسه آن با تجربیات ایران، به تفاوت های برجسته دوره دکترا (ارتقا) در آلمان پرداخت که از آن جمله می توان به خودآموز و پژوهش محور بودن تحت نظر یک استاد راهنما، موضوع و تخصص محور بودن به جای رشته محوری، انعطاف پذیری در تغییر مسیر موضوع فعالیت و پایان نامه در هر زمان به صلاح دید استاد راهنما یا دانشجو، محور بودن استاد راهنما در زندگی فرد در طول دوره، نداشتن حق الزحمه برای راهنما اشاره کرد. یکی از نکته های برجسته منفی و مثبت اجتماعی و نکته های مثبت در حوزه علم و فناوری در آلمان به کمرنگ بودن ویژگی تفاخر و پایین بودن کنترل اجتماعی به عنوان دو نکته اجتماعی می توان اشاره کرد. این موارد نقش غیر مستقیمی در توسعه علم و فناوری داشته است، به گونه ای که باعث شده است افراد به دلیل علم و دل و نیازشان به دنبال تحصیل و پژوهش بروند [۱۹]. در آلمان تحصیل رایگان می باشد و در مقایسه در ایران دانشگاه های مختلف پذیرش دانشجو دارند که بالطبع هزینه های مختلفی نیز دریافت می شود و دانشگاه عالی (دولتی) فط رایگان می باشد که پذیرش در آن سخت و تعداد انتخاب شدگان نیز کم می باشد.

- برنامه ریزی دقیق برای هدایت و تشویق دانش آموزان برای پرداختن به امر پژوهش از همان آغاز تحصیل؛
 - در مدارس استفاده از بخش خصوصی در جهت تامین هزینه های آموزشی دانشگاه ها و مدارس؛ - اصلاح سیاستهای جذب و گزینش دانشجو در جهت تسهیل ورود متقاضیان آموزش عالی به دانشگاه ها؛
 - آشنا کردن دانشجویان با منابعی که به آنها در جهت شناسایی فرصتهای جدید و ایجاد توان پردازش ایده های نو؛
 - برگزاری دوره های مشترک آموزشی کوتاه مدت و بلندمدت با سایر نهادهای داخلی و دانشگاههای خارج از کشور؛
 - ایجاد مهارت، نگرش و انگیزش مناسب در اساتید و مدیران دانشگاه به کارآفرینی و آموزش کارآفرینی به دانشجویان؛
 - تدوین برنامه درسی مبتنی بر مهارتهای شغلی و مهارتهای زندگی به وسیله تشکیل تیم برنامه ریزی متشکل از افراد آشنا و مسلط به مفاهیم مهارتهای کاربردی؛
 - تقویت اعتماد به نفس و پرورش احساس خودکفایی دانشجویان با استفاده از کاربردی کردن محتوای دروس؛

واژه نامه

1. Samuel Martin Jordan	ساموئل مارتین جردن
2. Heidelberg	هایدلبرگ
3. Feststellungsprüfung	آزمون تشخیص علمی
4. Fachhochschule	مدارس عالی فنی
5. Fachhochschulreife	دیپلم
6. Diplom-Vorprüfung	دوره پایه
7. Universität	دانشگاه
8. Hochschule	واژه عمومی
9. Pädagogische Hochschulen	تربیت معلم
10. Kunsthochschulen	هنر
11. Musikhochschulen	موسیقی
12. Bachelor	لیسانس
13. Master	استاد
14. Doctorate	دکتر
15. Fachhochschule	دانشگاه علوم کاربردی
16. Berufsakademie	دانشگاههای همکاریهای آموزشی
17. private Hochschulen	دانشکدههای خصوصی
18. Bachelor of Arts (BA)	کارشناسی در رشتههای علوم انسانی
19. Bachelor of Science (BSc)	کارشناسی در رشته علوم پایه
20. Bachelor of Engineering (BEng)	کارشناسی رشته مهندسی
21. Bachelor of Fine Arts (BFA)	کارشناسی رشته هنر
22. Bachelor of Music (BMus)	کارشناسی موسیقی
23. Master of Arts (MA)	کارشناسی ارشد در

خود را به صورت درجات یک تا شش دریافت می کنند. در سیستم نمره دهی آلمان، نمرات در بازه ۱ تا ۶ قرار میگیرند. در این بازه ۱ بهترین نمره و یا معدل و ۶ بدترین نمره است. یعنی هر چه نمره یا معدل متقاضی به عدد یک نزدیکتر باشد، بدان معنی است که متقاضی سوابق تحصیلی بهتری دارد. در این سیستم، ۴ کمترین نمره مورد نیاز برای پاس کردن یک درس است. نمرات بین ۴ و ۶ هم نمرات مردودی هستند. اکثر دانشگاه های آلمان نمره ۲,۵ و یا بهتر از آن را شرط ورود هر متقاضی به آن دانشگاه اعلام می کنند. علاوه بر مطالب فوق دو نظم آموزش عالی در تقویم آموزشی، زمان شروع و خاتمه سال تحصیلی و همچنین طول دوره های تحصیلی حدودی با تفاوت دارند. تفاوت دیگری که ما بین دو نظام دیده میشود، تفاوت در نحوه ی آموزش است. شروع سال تحصیلی آموزش عالی در آلمان از:
 - نیم سال اول ترم تابستان: تاریخ شروع نیم سال اول از ابتدای آوریل (۱۲ فروردین ماه) و پایان آن اواخر سپتامبر (۱۰ شهریورماه) می باشد.
 - نیم سال دوم یا ترم زمستان: تاریخ شروع نیم سال دوم از ابتدای اکتبر (۱۰ مهرماه) و پایان این نیم سال اواخر مارس (۳۱ فروردین) می باشد.
 - در آموزش عالی ایران نیم اول ترم پاییز: تاریخ شروع اول مهرماه و پایان دی ماه می باشد.
 - نیم سال دوم یا ترم زمستان: تاریخ شروع اول بهمن ماه و پایان ترم خردادماه می باشد.
 یکی از مزیت های دیگر تحصیل در آلمان امکان کار پس از فارغ التحصیل شدن در کشورهای مختلف دنیاست. تقریباً تمام کمپانی های دنیا دانشگاههای آلمان و مدارک صادره شده از سوی آن ها را تایید می کنند. بسیاری از دانشگاههای آلمان در لیست مورد تایید وزارت علوم ایران می باشد. حدود ۷۱ دانشگاه در آلمان در لیست دانشگاههای ممتاز و خوب وزارت علوم ایران هستند. دانشجو می تواند پس از یکسال پس از شروع تحصیل در دانشگاههای آلمان رشته تحصیلی خود را تغییر دهد. تغییر رشته در دانشگاههای آلمان به دفعات می تواند انجام دهد. اما در ایران امکان تغییر رشته به سادگی نمی باشد و یا اصلاً امکان پذیر نمی باشد.
 با توجه به یافته های به دست آمده از مطالعات و پژوهش های انجام شده، پیشنهادات زیر بر اساس ابعاد اصلی دانشگاهی پایدار به مدیران و برنامه ریزان دانشگاههای مورد مطالعه و همچنین دستاوردکاران نظام آموزش عالی کشور جهت تحقق و توسعه دانشگاه پایدار ارائه میگردد:
 - توجه ویژه به امر پژوهش در آموزش عالی و اختصاص واحدهای پژوهشی برای دانشجویان در مقاطع مختلف دانشگاهی؛

- Conference on Education in Iran 1404), Tehran, Science and Technology Policy Research Institute. 2011. [Persian]
- [9] Montazer Gh. ((Strategic Studies of Information Development of Higher Education System in Iran)), Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education, 2007; 13(1): 26-1. [Persian]
- [10] Mir Kamali SM. An Analysis of the Job Capabilities of University Graduates, Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education, 1993; (4): 13-38. [Persian]
- [11] Nourshahi N. The position of higher education in Iran in comparison with 11 countries, Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education, 1993; (4): 182-139.
- [12] Hill D. Islamic Science and Engineering.. Edinburgh Univ. Press. 1993. ISBN 0-7486-0455-3 .p.4.
- [13] Nasr SH, Lyman O. In History of Islamic Philosophy, Volume One. ISBN 0-415-25934-7. 1993; 542. [Persian]
- [14] Lorentz J. Historical Dictionary of Iran. 1995. ISBN 0-8108-2994-0. [Persian]
- [15] Higher Education Statistics of Iran, Publisher: Institute of Higher Education Research and Planning. 2003. [Persian]
- [16] Maknoon R. Higher education and sustainability. Iranian Scientific Development Society: Report of sympathy meetings; 1995. [Persian]
- [17] Tasdighi MA, Tastighi F. Research pathology with emphasis on interdisciplinary research. Second National Conference on Research and Technology Management. Tehran: Science, Technology and Industry Policy Research Institute; 2015. [Persian]
- [18] Mir Sanjari A. The current situation of public universities in Tehran based on the components affecting sustainable university development. Iranian Journal of Higher Education, 2015; 10(3). [Persian]
- [19] Tavakolizadeh. Reflections on the Higher Education System of Germany and Iran; In Yazd University. 2016 [Persian]

24. Master of Science (MSc) رشته‌های علوم انسانی
کارشناسی ارشد در رشته علوم پایه
25. Master of Engineering (MEng) کارشناسی ارشد رشته مهندسی
26. Master of Fine Arts (MFA) کارشناسی ارشد رشته هنر
27. Master of Music (MMus) کارشناسی ارشد موسیقی
28. Staatsexamen آزمون ایالتی
29. promotion دوره ارتقا

فهرست منابع

- [1] Al-Agha F, Keshavarz M, Rahimi M. Quantitative growth trend of private and public higher education in the Islamic Republic of Iran, knowledge and research in educational sciences, curriculum planning, 2008; 110: 20-73. [Persian]
- [2] Yob IM, Danver SL, Kristensen Sh, Schulz W, Simmons K, Brashen HM, Krysiak R. Curriculum Alignment with a Mission of Social Change in Higher Education, Innov High Educ , 2016; 41:203–219.
- [3] Ratcliff JL. What is a curriculum and what should it be? Handbook of the undergraduate curriculum: A Comprehensive guide to purposes, structures, practices, and change, Jossey Boss Publisher, first edition, 1996; 9-10.
- [4] Zakir Salehi Gh. Iranian University: An Introduction to the Sociology of Higher Education, Tehran: Kavir Publishing. 2010 [Persian]
- [5] Mehr Mohammadi M. An Introduction to Education in Higher Education: Towards a Professor of Education. Tehran: Tarbiat Modares University Press. 2013. [Persian]
- [6] Fazeli N, Shams N. ((Study of the management system of international scientific and academic relations and exchanges in Iran and the West)). Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education, 2004; (33): 162-121. [Persian]
- [7] Fazeli N. ("Comparative study of Iranian and British university culture, an anthropological study on the causes of inefficiency of university education in Iran"), Anthropology Quarterly, Spring and Summer, 2003; (3): 132-93. [Persian]
- [8] Feizpour MA. (Comparative study of ranking indicators of the first National